

Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις

«Ἐντολή γάρ Κυρίου μὴ σιωπᾶν ἐν καιρῷ κινδυνεύουσας Πίστεως. Λάλει γάρ, φησί, καὶ μὴ σιώπα... Διὰ τοῦτο καγὼ ὁ τάλας, δεδοικὼς τὸ Κριτήριον, λαλῶ».

(Ὁσ. Θεοδώρου Στουδίτου, ΡΓ 99, 1321)

Ἐν ὄψει τῆς λεγομένης Μεγάλης Πανορθοδόξου Συνόδου τοῦ 2016

«Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»

Μία Σύνοδος μὲ ἔλλειμμα συνοδικότητος
καὶ ὀρθοδόξου αὐτοσυνειδησίας

Συνέντευξη

τοῦ Καθηγητοῦ κ. Δημητρίου Τσελεγγίδη
στὸν κ. Λυκοῦργο Μαρκουδῆ
Διευθυντὴ Προγράμματος τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ
τῆς Πειραιϊκῆς Ἐκκλησίας

Ἀπομαγνητοφωνημένο Κείμενο *

Πρῶτο Μέρος

(24.2.2016 πολ. ἡμ.)

Γενικὰ γιὰ τὴ Μεγάλη Σύνοδο

Δημοσιογράφος: Ὅπως ἀντιλαμβανόμαστε, τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ πιστὸς λαὸς οὐσιαστικὰ ἀγνοεῖ τὰ σχετικὰ μὲ αὐτό, ποὺ ἀκοῦμε συνεχῶς νὰ λέγεται: τὴν μέλλουσα νὰ συνέλθει Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Θ: Ἄ μπορούσατε κ. Καθηγητά, ὡς Καθηγητὴς Δογματικῆς ποὺ εἴστε, νὰ μᾶς ἐνημερώσετε πού, πότε καὶ γιατί πρόκειται νὰ συνέλθει αὐτὴ ἡ Μεγάλη Σύνοδος;

(* Πηγή: http://aktines.blogspot.gr/2016/03/blog-post_5.html. Στὴν γραπτὴ ἀπόδοση τῆς συνεντεύξεως ἔγιναν μικρὲς λεκτικὲς διορθώσεις. Ἐπιμέλ., ὑπέρτιτλ., παράγγ., ἔντονα ἡμέτ.

Καθηγητής: Πολὺ εὐχαρίστως, ἀφοῦ κατ' ἀρχὴν σᾶς εὐχαριστήσω θερμὰ γιὰ τὴν δυνατότητα, ποὺ μοῦ δίνετε μέσῳ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ σας, νὰ ἐπικοινωνήσω μὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀκροατὲς αὐτοῦ τοῦ σταθμοῦ, οἱ ὅποιοι, στὸ μέτρο ποὺ τοὺς γνώρισα ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ἔχουν ἔντονα πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ ὑγιὲς ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα. **Σ**τὴν καλλιέργεια αὐτοῦ τοῦ φρονήματος συνέβαλε καὶ συμβάλλει σημαντικὰ ὁ ἐξάιρετος ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρα σταθμὸς σας. **Κ**αὶ τώρα ἀπαντῶ στὸ ἐρώτημά σας.

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπως ὀνομάστηκε ἀπὸ τοὺς ἐμπνευστὲς της, θὰ συνέλθει στὸ Κολυμπάρι τῶν Χανίων τῆς Κρήτης, κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ τοῦ τρέχοντος ἔτους.

Καὶ ἐνῶ τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι πάρα πολὺ σημαντικό, ὑπάρχει μεγάλο ἔλλειμμα ἐνημερώσεως, ὄχι μόνον τῶν ἀπλῶν λαϊκῶν καὶ κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν Ἀρχιερέων τῶν Τοπικῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. **Μ**όλις πρὶν λίγες ἡμέρες ἔγινε γνωστὴ ἡ θεματολογία, ποὺ θὰ ἀπασχολήσει τὴν Σύνοδο καὶ «ὁ Κανονισμὸς Ὁργανώσεως καὶ Λειτουργίας τῆς Συνόδου».

Ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν δημοσιοποιημένων κειμένων, προκύπτουν πολλὰ καὶ καίρια ἐρωτήματα, ἀλλὰ καὶ ἔντονος προβληματισμὸς γιὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν σκοπὸ τῆς Μεγάλης αὐτῆς Συνόδου τῆς Ὁρθοδοξίας μας.

Γιατί Μεγάλη καὶ Ἁγία Σύνοδος καὶ ὄχι Οἰκουμενικὴ

Δημοσιογράφος: Εἶναι πραγματικὰ πολὺ ἐνδιαφέρον αὐτό, ποὺ προσπαθοῦμε νὰ μάθουμε κ. Καθηγητά, καὶ κρατῶ αὐτὸ ποὺ μᾶς εἶπατε: «ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τοὺς ἐμπνευστὲς της». Γιατί ἡ μέλλουσα νὰ συνέλθει Σύνοδος ὀνομάστηκε Ἁγία καὶ Μεγάλη; Καὶ γιατί δὲν ὀνομάστηκε Οἰκουμενικὴ ἢ Πανορθόδοξος Σύνοδος; Εἶχαμε κάποια ἐπίσημη ἐρμηνεῖα ἀπὸ τοὺς διοργανωτὲς της; Καὶ τί σημαίνει στὴν πράξη αὐτὴ ἡ ὀνομασία Ἁγία καὶ Μεγάλη;

Καθηγητής: Δὲν ὑπάρχει κάποια ἐπίσημη ἐρμηνεῖα, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ εἰκάσει κανεὶς καί, κυρίως ὡς ἐπιστήμων, νὰ ἀναζητήσῃ τὴν σκοπιμότητα, μὲ τὴν ὁποία τῆς δόθηκε ὁ τίτλος αὐτός. **Ἡ** ὀνομασία τῆς μελλούσης νὰ συνέλθει Συνόδου ὡς Ἁγίας καὶ Μεγάλης εἶναι μιὰ προβληματικὴ καὶ διφορούμενη διατύπωση. **Μ**ὲ ἄλλα λόγια ἐπιδέχεται διπλῆ ἀνάγνωση, ὅπως συνήθως σήμερα λέγεται.

Καὶ τοῦτο, γιατί διαβάζοντας τὰ Πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων πληροφοροῦμαστε, ὅτι ἡ ὀνομασία Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος ἀπεδίδετο στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους. **Εἶ**ναι χαρακτηριστικά, ἐν προκειμένῳ, ὅσα διατυπώνονται στοὺς Κανόνες συγκεκριμένων Συνόδων, ὅπως ἔχω ὑπόψιν μου αὐτὴ τὴν στιγμή, τῆς Α΄ καὶ τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅπου γίνεται μνεῖα τοῦ γεγονότος, ὅτι αὐτοὶ οἱ Κανόνες προῆλθαν ἀπὸ αὐτὴ τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο.

Αὐτὸ σημαίνει στὴν πράξη, ὅτι τὸ κῦρος τῶν ἀποφάσεων μιᾶς τέτοιας Συνόδου εἶναι ἀπόλυτο καὶ ὑποχρεωτικὸ γιὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς –ιδιαίτερα ὅταν πρόκειται γιὰ τὸν Ὅρο, γιὰ τὴν ἀπόφαση δηλαδή, ἢ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ὅπως εἶναι στὴν Α΄ καὶ τὴν Β΄ Οἰκουμενικῆ– ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς Κανόνες αὐτῆς τῆς Συνόδου.

Μὴ ὀνομάζουσα ὅμως τὸν ἑαυτὸ της Οἰκουμενικῆ ἢ μέλλουσα Σύνοδος, ἐμφανίζεται ὡς νὰ φοβᾶται κάτι. **Κ**αὶ αὐτὸ εἶναι κάτι, ποὺ σχετίζεται ὄχι μὲ μᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους, ἀλλὰ, πάντα κατὰ τὴν γνώμη μου, μὲ τοὺς ἑτεροδόξους καὶ μάλιστα τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὑπάρχει ἡ ἐσφαλμένη ἄποψη, ὅτι γιὰ νὰ συγκληθεῖ Οἰκουμενικῆ Σύνοδος, θὰ πρέπει νὰ συμπεριλάβει καὶ τὶς ἄλλες λεγόμενες «ἐκκλησίες», ποὺ βρίσκονται στὴν αἵρεση, ὅπως εἶναι κυρίως ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς καὶ ὁ Προτεσταντισμὸς.

Αὐτό, ὅμως, δὲν συνέβη ποτὲ στὴν ἱστορία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. **Π**οτὲ δὲν ἔλαβαν μέρος στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ὅσοι ἀπέκλιναν ἀπὸ τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὅσοι δηλαδή ἦσαν αἰρετικοί.

Τὰ λέμε αὐτά, ἐπειδὴ σὲ ἓνα δογματικὸ θέμα καὶ εἰδικότερα ἐκκλησιολογικὸ τῆς μέλλουσας Μεγάλης Συνόδου, οἱ παραπά-νω αἰρετικοὶ ὀνομάζονται «ἐκκλησίες».

Ἄλλὰ σ' αὐτὸ τὸ θέμα θὰ πρέπει νὰ ἐπανέλθουμε εἰδικότερα, γιατί εἶναι καὶ τὸ σημαντικότερο καὶ τὸ σοβαρότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα θέματα.

Δημοσιογράφος: **Κ**αὶ εἶναι, νομίζω κ. Καθηγητά, καὶ τὸ θέμα ποὺ μέχρι στιγμῆς ἔχει συγκεντρώσει καὶ τὶς πρῶτες ἀντιδράσεις ἀπὸ Ἐπισκόπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. **Κ**ι ὄχι ἄδικα, προφανῶς, ἀπ' ὅ,τι ἀντιλαμβανόμαστε.

Μᾶς εἶπατε κάτι πολὺ σημαντικό, ὅτι οὐδέποτε ἱστορικὰ στὶς μεγάλες αὐτὲς Οἰκουμενικὲς Συνόδους συμμετεῖχαν οἱ αἰρετικοί.

**Καὶ νομίζω, ὅτι θὰ μπορούσαμε νὰ τονίσουμε, ὅτι στὴν Δ΄ Οἰκου-
μενικὴ Σύνοδο δὲν συμμετέχουν οἱ «ἐκκλησίες» ποὺ ἀποσχίστη-
καν, π.χ. οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι.**

Καθηγητής: Ἀκριβῶς, αὐτὸ εἶναι ἓνα τεκμήριο. **Ἡ** καὶ νωρίτερα,
σὲ ἄλλες Συνόδους, δὲν συμμετεῖχαν Ἀρειανοί, Νεστοριανοί,
Μονοφυσῖτες κ.τ.λ.

Εἶναι Σύνοδος Πανορθόδοξη; Ποιοὶ μετέχουν;

Δημοσιογράφος: Ἄρα, βλέπουμε μία, ἴσως ἐκ τοῦ πονηροῦ, διά-
θεση νὰ μὴ θέλουμε νὰ τὴν ὀνομάσουμε Οἰκουμενικὴ, γιὰτὶ θὰ
ἀντιδράσουν οἱ «ἀδελφὲς ἐκκλησίες».

Εἶναι τελικῶς αὐτὴ ἡ Σύνοδος Πανορθόδοξη; **Θὰ** παρευρεθοῦν
δηλαδὴ ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας;

Καθηγητής: Ἄλλο ἓνα πρόβλημα, ποὺ καθιστᾷ αὐτὴ τὴν Σύν-
οδο κυριολεκτικὰ προβληματικὴ. **Στὴν** Σύνοδο αὐτὴ θὰ ἀντι-
προσωπευθοῦν ὅλες οἱ Τοπικὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, τυπικά.
Καὶ λέμε ὅτι θὰ ἀντιπροσωπευθοῦν, γιὰτὶ περιέργως δὲν θὰ
προσκληθοῦν ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς κάθε, Τοπικῆς δηλαδὴ,
Ἐκκλησίας. **Κάθε** Τοπικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία θὰ ἀποστείλει 23
Ἐπισκόπους, μὲ 24ο τὸν ἡγέτη καὶ Προκαθημένό της.

Δὲν εἶναι γνωστὸ ἀκόμη μὲ ποῖα κριτήρια θὰ ἐκλεγοῦν αὐτοὶ οἱ
Ἐπίσκοποι, ποὺ θὰ συμμετάσχουν. **Ἔτσι,** ὅμως, ἡ Σύνοδος αὐτὴ
δὲν εἶναι κυριολεκτικὰ Πανορθόδοξη, ἀφοῦ κάποιοι Ἐπίσκοποι
ἀποκλείονται. **Μὲ** ἄλλα λόγια, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι Ἀγία καὶ
Μεγάλη. **Γι'** αὐτὸ εἶπα εἶναι προβληματικὴ αὐτὴ ἡ ὀνομασία, ἐν
σχέσει μὲ τὴν μεθοδολογία τῆς συγκλήσεώς της.

Στὴν πραγματικότητα, γιὰ νὰ ποῦμε τὰ πράγματα μὲ τὸ ὄνομά
τους, εἶναι μία διηρυμένη Σύνοδος Προκαθημένων. **Δηλαδὴ** εἶ-
ναι οἱ Προκαθημένοι καὶ κάποιοι Ἐπίσκοποι. **Βέβαια,** ὑπάρχουν
μικρὲς Ἐκκλησίες ἀριθμητικά, ὅπως εἶναι ἡ Κύπρος, ὅπου θὰ πᾶνε
ὅλοι. **Ἔ**πάρχουν ὅμως καὶ μεγάλες Ἐκκλησίες, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ
Ρωσικὴ, μὲ πάνω ἀπὸ 350 Ἐπισκόπους καὶ θὰ πᾶνε 24.

Δηλαδὴ οἱ ἄλλοι Ἐπίσκοποι τί γίνονται; **Εἶναι** δευτέρας κατα-
νομῆς; **Ἐκφράζονται** ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς 24; **Εἶναι** καίρια αὐτὰ τὰ
ἔρωτήματα.

Ὁ θεσμὸς αὐτός, τῶν Συνόδων, δηλαδὴ, τῶν Προκαθημένων, θὰ
πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι νεωτεριστικὸς καὶ τελείως ἄγνωστος

στην Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. **Ἔ**γινε γνωστός, καθιερώθηκε, ἀπὸ τὸν σημερινὸ Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ μὲ τὴν ὄνομασία «Σύνοδος Προκαθημένων», ὅπως εἶπα, εἶναι ἀμάρτυρος καὶ ἄγνωστος τελείως στὴν Ἐκκλησιαστικὴ μας Ἱστορία.

Δημοσιογράφος: Θὰ μπορούσαν ἐνδεχομένως κάποιοι νὰ μᾶς ποῦν ἐδῶ, κ. Καθηγητά, ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, στοὺς προηγούμενους αἰῶνες, εἶχαν γίνει κάποιες Σύνοδοι τῶν Πατριαρχῶν, τῶν Ἀνατολικῶν Πατριαρχείων τουλάχιστον.

Ῥστώσο, ὅμως, καταλαβαίνουμε αὐτὸ πὸ μᾶς εἶπατε, ὅτι ὑπάρχει μιὰ μικρὴ Ἐκκλησία π.χ. ἡ Κύπρος ἢ ἡ Ἐκκλησία Τσεχίας καὶ Σλοβακίας, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν τόσους Ἐπισκόπους, ἐνῶ μιὰ ἀντίστοιχη Ἐκκλησία μεγάλη, ὅπως ἡ Ρωσικὴ, ἔχει πάρα πολλοὺς καὶ δὲν μποροῦν νὰ συμμετέχουν ὅλοι. **Κ**αὶ προφανῶς ὁ κάθε Ἐπίσκοπος, ἔχοντας καὶ τὸ ποιμνίό του, δὲν παύει νὰ εἶναι καὶ φορέας τοῦ φρονήματος τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Καθηγητής: Αὐτὸ εἶναι πάρα πολὺ σημαντικὸ πὸ λέτε, γιατί τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι καθαρὰ ἀριθμητικὸ. **Κ**άθε Ἐπίσκοπος καλεῖται νὰ φέρει τὸ φρόνημα τῆς Τοπικῆς τοῦ Ἐκκλησίας. **Π**οῖός μπορεῖ αὐτὸ τὸ φρόνημα νὰ τὸ ὑποτιμήσει, νὰ τὸ παραβλέψει ἢ νὰ τὸ ἀκυρώσει καὶ ταυτόχρονα νὰ μιᾶ γιὰ Μεγάλῃ Σύνοδο;

Ῥπως σωστὰ εἶπατε, προηγούμενως, ὑπῆρξαν καὶ Σύνοδοι, καὶ στὴν Τουρκοκρατία ἔχουμε τέτοιες Συνόδους, κάποιων Πατριαρχῶν, οἱ ὁποῖοι συνήλθαν καὶ ἀποφάσισαν κάτι, ἀλλὰ ἔχουμε στὴ συνέχεια ἀποδοχὴ αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων, πρὶν νὰ γνωστοποιηθοῦν εὐρύτερα γιὰ τὸ κοινό, καὶ ἀπὸ Πατριαρχεῖα, πὸ δὲν συμμετεῖχαν, ἐνδεχομένως, σ' αὐτὴν τὴν συνάντηση, γιὰ λόγους τεχνικοὺς τῆς ἐποχῆς καὶ ἀπεδέχθησαν ἢ ἀπέρριψαν αὐτὴν τὴν ἀπόφαση. **Δ**ηλαδή, συνθῆκες ἱστορικὲς μπορεῖ νὰ περιορίζουν κάπως τὰ πράγματα, ἀλλὰ πάντοτε πρέπει νὰ ὑπάρχουν τὰ κριτήρια. **Μ**ποροῦμε σήμερα νὰ ἐπικαλεστοῦμε τέτοιες συνθῆκες, ὅταν τὴν ἐποχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἢ δυνατότητα τῆς μετακίνησης εἶχε πάρα πολλές δυσκολίες, ἐνῶ σήμερα ὑπάρχει ἢ δυνατότητα στὸ διάστημα μιᾶς ἡμέρας ἢ ὀλίγων ὥρων νὰ συγκεντρωθοῦν οἱ Ἐπίσκοποι ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο;

Αὐτὸ δὲν γίνεται, ἐξαιτίας προφανῶς κάποιων σκοπιμοτήτων, οἱ ὁποῖες σκοπιμότητες ὅμως δὲν ὁμολογοῦνται, εἶναι ἀνομολόγητες. **Ῥ** καθένας ὅμως πιστός, ὡς σκεπτόμενος καὶ εὐαίσθητοποιημένος ἐκκλησιολογικά, μπορεῖ νὰ κάνει τὶς σκέψεις του, νὰ

βγάζει τὰ συμπεράσματά του. Μπορεῖ κάποια ἀπ' αὐτὰ νὰ εἶναι ἐσφαλμένα, ἀλλὰ κάτι πλανᾶται, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι διαφανές.

Ἐνα πρᾶγμα, πὺ θέλω νὰ πῶ ἐπ' αὐτοῦ καὶ θεωρῶ ὅτι εἶναι σημαντικό, εἶναι ἡ ὑπογράμμιση αὐτὴ πὺ εἶπα, ὅτι πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία, ἀπ' ὅσο εἶμαι σὲ θέση νὰ γνωρίζω, θὰ ἀγνοηθεῖ ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γιὰ μιὰ τέτοια Μεγάλῃ Σύνοδο. Ἐμμεσα πλὴν σαφῶς, μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀμφισβητεῖται στὴν πράξη ἡ θεμελιώδης ἐκκλησιολογικὴ ἀρχή, ὅτι ὁ κάθε Ἐπίσκοπος ἔχει μιὰ ἰσόκυρη ψῆφο, ὄχι μόνο μὲ τοὺς συνεπισκόπους του ἀνὰ τὸν κόσμο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν Προκαθήμενὸ του, τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν πρῶτο στὰ «πρεσβεῖα τιμῆς», δηλαδὴ τὸν Πρόεδρο αὐτῆς τῆς Συνόδου.

Αὐτὸ εἶναι τὸ Ἁγιοπνευματικὸ Συνοδικὸ Σύστημα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Κάθε ἄλλο παραπέμπει στὸ παπικὸ, συγκεντρωτικὸ καὶ ἀπνευματίστο σύστημα, θὰ μπορούσα νὰ τὸ πῶ μετὰ λόγου γνώσεως, τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ.

Ἀκύρωση τῆς Συνοδικότητος, τῆς Ἁγιοπατερικῆς Παράδοσης τῆς Ἐκκλησίας

Δημοσιογράφος: Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο πέστε μας λίγο, πῶς θὰ γίνεῖ ἡ ψηφοφορία, γιὰ νὰ ληθοῦν οἱ ἀποφάσεις σ' αὐτὴ τὴν μέλλουσα Μεγάλῃ Σύνοδο;

Καθηγητής: Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἔρθουμε μετὰ, ἀπὸ πλευρᾶς διαδικασίας, γιὰτὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει νὰ ἀντιπαρέλθουμε αὐτὴ τὴν στιγμή εἶναι, ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς κατ' ἀρχὴν τῆς ψηφοφορίας, μὲ τὴν ἐπιλογὴ ὀρισμένων Ἐπισκόπων, ὡς ἐκφραστῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀκυρώνει οὐσιαστικὰ στὴν πράξη τὸν Ἁγιοπνευματικὸ καὶ ἐκκλησιολογικὸ χαρακτήρα τῆς συνοδικότητος.

Δηλαδὴ, μιᾶμε ὄχι γιὰ κάτι περιθωριακό, ἀλλὰ κατεξοχὴν πνευματικὸ, χωρὶς τὸ ὁποῖο ἀκυρώνεται ἐκεῖνο πὺ χαρακτηρίζει ὡς Ἁγιοπνευματικὴ λειτουργία τὴν Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ.

Ἀκυρώνεται μὲ ἄλλα λόγια, ἂν θέλετε νὰ σᾶς τὸ πῶ καὶ διαφορετικὰ, ἡ Ἁγιοπατερικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ Ἁγιοπατερικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ Ἁγιοπνευματικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιλαμβάνεστε, πὺ προσκρούει μιὰ

τέτοια μέθοδος στην πράξη.

Μίμηση Ρωμαιοκαθολικισμοῦ - Προτεσταντισμοῦ

Δημοσιογράφος: Εἶναι πάρα πολὺ σημαντικό, ἔτσι ὅπως μᾶς τὸ τοποθετεῖτε κ. Καθηγητά, ὅτι ἀκυρώνεται ἡ Ἄγιοπατερικὴ καὶ Ἄγιοπνευματικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ πραγματικά, αὐτὸ ποὺ ἀντιλαμβανόμαστε εἶναι, ὅτι στὴν οὐσία ἀντιγράφουμε αὐτό, ποὺ τόσα χρόνια κατηγοροῦμε, ὅτι κάνει ὁ Ρωμαιοκαθολικισμός.

Καθηγητής: **Ναί**, αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχει καὶ τὴν ἐξήγησή του. **Δη-**λαδῆ, τὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια –καὶ θὰ πρέπει νὰ ἔρθουμε καὶ σ' αὐτὸ τὸ θέμα– ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία φαίνεται στὴν πράξη νὰ ἐκτρέπεται ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς δικῆς τῆς Ἄγιοπνευματικῆς ζωῆς καὶ νὰ μιμεῖται τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό, καὶ κατὰ περίπτωσιν τὸν Προτεσταντισμό.

Κυρίως, ὅμως, τὸ ἱερατεῖο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μιμεῖται τὸν τρόπο τὸν συγκεντρωτικό, τὸν ἀπολυταρχικὸ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ.

Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ, ὅταν κάποιος χάσει τὴν Ἄγιοπνευματικὴ αὐτὴ βίωσι, δὲν ἔχει πλέον τὴν βεβαιότητα γι' αὐτὴν τὴν ἐνότητα στὴν Ἐκκλησία. **Καὶ** τότε ἐξαντλεῖ ἀνθρωπίνως αὐτὲς τὶς δυνατότητες σὲ μιὰ πειθαρχία, ἡ ὁποία εἶναι καθαρὰ ἐξωτερικὴ καὶ ἀνθρώπινη. **Γι'** αὐτὸ καὶ ἡ πειθαρχία αὐτὴ θεωρεῖται ὅτι εἶναι σπουδαία, ἀφοῦ εἶναι καισαρικοῦ τύπου. **Καὶ** αὐτὸ συμβαίνει πρακτικῶς σὲ ὑπαρξιακὸ ἐπίπεδο, ὅταν ἐκλείψει ἡ χαρισματικὴ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. **Ὅταν** δηλαδὴ δὲν βιοῦται αὐτό, τότε ὁ ἄνθρωπος ψάχνει γιὰ ὑποκατάστατα.

Καὶ τὸ τραγικὸ εἶναι, ὅτι αὐτὸ ἐγίνε θεσμικὰ στὴ Δύση, στὸν Ρωμαιοκαθολικισμό. **Ἀναζητήθηκε** δηλαδὴ ὁ Καίσαρας στὸ πρόσωπο τοῦ Πάπα γιὰ τὴν ἐπιβολὴ μιᾶς κοσμικοῦ τύπου πειθαρχίας.

Σήμερα θαυμάζεται αὐτὸ εὐρύτερα, ἀλλὰ θαυμάζεται ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ἔχασαν τὴν χαρισματικὴ σχέση μὲ τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, τὸ Ὅποιο εἶναι ὁ ἐγγυητὴς αὐτῆς τῆς Ἀληθείας, κατὰ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Χριστοῦ. **Ἀησμονεῖται** ὅμως ἀκόμη, ὅτι κεφαλὴ καὶ φερέγγυα Ἀλήθεια εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ὑποστατικὴ Ἀλήθεια, δηλαδὴ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός.

Αὐτὰ τὰ πράγματα εἶναι στὴν πράξη πολὺ σοβαρά, καὶ φανερώ-

νουν ένα ἔλλειμμα ὄχι ἀπλῶς γνωσιολογικοῦ - θεολογικοῦ χαρακτῆρα, ἀλλὰ τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Βεβαίως, ἱστορικὰ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ δώσει τὴν ἐρμηνεία: **Ν**αί. **Τ**ὸν προηγούμενο αἰῶνα οἱ θεολόγοι καὶ μελλοντικοὶ ἡγέτες τῆς Ἐκκλησίας εἶχανε πάει στὴ Δύση γιὰ νὰ μορφωθοῦν – παραμορφωθοῦν– θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ καί, κατὰ τὸ λαϊκό, «μὲ ὅποιον δάσκαλο καθίσεις, τέτοια γράμματα θὰ μάθεις», προσπάθησαν αὐτοὶ οἱ ἡγέτες κατὰ καιροὺς νὰ κάνουνε, θεσμικά, μία σύνθεση μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως καὶ Πνευματικότητας καὶ τῆς Δυτικῆς αὐτῆς ἀλλοτριωμένης ζωῆς.

Καὶ αὐτὴ τὴν στιγμὴ δὲν μιλῶ καθόλου θεωρητικά. **Γ**ι' αὐτά, τὰ ὁποῖα λέγω, μιλοῦν τὰ ἴδια τὰ κείμενα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὸν 20ὸ αἰῶνα.

Καὶ μπορούμε νὰ μιλήσουμε πὺδ συγκεκριμένα ἐπ' αὐτοῦ, γιὰτὶ φαίνεται ἀπὸ τὶς διακηρύξεις τῶν προσώπων αὐτῶν, ὅτι κάθε ἄλλο παρὰ ἐκφραστὲς τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας καὶ τῆς θεσμικῆς ἔκφρασης τῆς Ἀνατολῆς εἶναι.

Τρόπος ψηφοφορίας - Ποῦ βρίσκεται ἡ Ἀλήθεια

Δημοσιογράφος: Πραγματικὰ ἡ ἀλήθεια πονάει κ. Καθηγητά, καὶ εἶναι μιὰ ἀλήθεια ποὺ μᾶς προβληματίζει. **Γ**ιατὶ ἂν ἀπ' αὐτὸν τὸν λόγο ξεκινήσαμε καὶ σιγὰ σιγὰ φθάσαμε ἐδῶ ποὺ φθάσαμε σήμερα, τότε πρέπει νὰ θλιβόμαστε, γιὰτὶ πραγματικὰ ὑπάρχει ἔλλειψη τῆς βιωματικῆς Χάριτος, ὅπως μᾶς εἶπατε. **Κ**αὶ νομίζω, ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινᾶνε καὶ τελειώνουν τὰ πάντα.

Ὁμως, ἐμεῖς θὰ συνεχίσουμε τὰ ἐρωτήματα, γιὰτὶ πραγματικὰ εἶναι πολὺτιμη ἡ δική σας σημερινὴ βοήθεια πρὸς ὅλους.

Ξεκινᾶει λοιπὸν ἡ διαδικασία - ἡ τελικὴ εὐθεία τῆς Συνόδου.

Μᾶς εἶπατε νωρίτερα, ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν ἔλλειψη ποὺ θὰ ὑπάρχει στὴ συμμετοχὴ ὄλων τῶν Ἐπισκόπων. **Κ**αὶ ταυτόχρονα θὰ ὑπάρχουν ἐπιλεγμένοι –δὲν ξέρω μὲ ποῖον τρόπο θὰ ἀποφασίσει ἡ κάθε Ἐκκλησία, ποιοὶ θὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ Ἐπίσκοποι, ποὺ θὰ συμμετέχουν μὲ τὸν Προκαθήμενο. **Α**ὐτοὶ θὰ ἔχουν λόγος στὴ Σύνοδο; **Θ**ὰ ψηφίσουν τελικὰ αὐτοὶ οἱ Ἐπίσκοποι, ὅταν θὰ βρεθοῦνε στὴ Σύνοδο; **Π**ῶς θὰ γίνεῖ ἡ ψηφοφορία στὰ θέματα, ποὺ θὰ πρέπει νὰ συζητηθοῦν; **Σ**' αὐτὰ τὰ θέματα ποὺ ἔχουν, μέχρι στιγμῆς τουλάχιστον, δεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας;

Καθηγητής: Όπως κι έσεϊς τὸ θέσατε ἐρωτηματικά, δὲν ἔχει ἀνακοινωθεῖ καὶ δὲν ὑπάρχει ἐνημέρωση σὲ κάποιον Κείμενο ἐπίσημο ἀπὸ τὴν Ε΄ αὐτὴ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη, ποὺ ἔγινε στὸ Σαμπεζὺ τῆς Γενεύης ἀπὸ 10-17/10/2015. Ἄν ἔχουν δοθεῖ ἀρχές καὶ κριτήρια καὶ προϋποθέσεις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἐπιλογή, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ψηφοφορία.

Ἡ ψηφοφορία θὰ γίνῃ παραδόξως, καὶ αὐτὸ εἶναι πρωτοτυπία στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, μόνον ἀπὸ τοὺς Προκαθημένους. Δηλαδή, εἴμαστε 15 Ἐκκλησίες; **Θ**ὰ ὑπάρχουν 15 ψῆφοι, οἱ ὁποῖοι θὰ συνοψίζουν τὴν θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ θέση τῶν 24 Ἐπισκόπων τῆς κάθε Τοπικῆς Ἐκκλησίας – κατὰ πλειονοψηφία, βεβαίως. **Κ**αὶ τὸ ἐρώτημα εἶναι βαθύτερο βέβαια: **Γ**ιατί γίνεται ἔτσι καὶ γιατί δὲν ἐκφράζονται ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι, ὅπως εἶπα προηγουμένως;

Νομίζω ὅτι, μετὰ ἀπὸ ὅσα εἶπα, μπορεῖ νὰ καταλάβει κανεὶς τὴν ὑποτίμηση, ποὺ γίνῃ ἐκ μέρους τοῦ ἐκάστοτε Πρώτου, ὡς Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὴν ἔκφραση τῶν Ἐπισκόπων. **Θ**εωρεῖται δηλαδή, ὅτι ἡ ψῆφος αὐτῶν ποὺ μειοψήφισαν, ποὺ ἦταν λιγότεροι δηλαδή, δὲν μετράει.

Κι αὐτὸ εἶναι ἐκκλησιολογικὰ φρικαλέο, γιατί, ὅπως γνωρίζετε, ἔχω γράψει δύο Ἐπιστολές, ὅπου συμπυκνωμένα, ἔχω μία ἀποτίμηση τῶν κειμένων. **Θ**ὰ ἐπανέλθουμε ὁμως καὶ σ' αὐτά. **Σ**τὶς Ἐπιστολές ὁμως αὐτὲς λέω λοιπόν, ὅτι ἡ ψῆφος αὐτὴ τοῦ κάθε Ἐπισκόπου ἔχει βαρύνουσα σημασία καὶ δὲν μπορεῖ ἐκκλησιολογικὰ νὰ ἀγνοηθεῖ καὶ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἐπιμέρους θέμα τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας. **Σ'** αὐτὸ ὁμως θέλω νὰ ἐπανέλθουμε στὴν συνέχεια.

Δημοσιογράφος: Καὶ θὰ ἐπανέλθουμε σίγουρα. Ἄρα, λοιπόν, κάθε Ἐκκλησία μία ψῆφος, ὅσες Τοπικὲς Ἐκκλησίες, τόσες θὰ εἶναι οἱ ψῆφοι.

Καθηγητής: Στὴν περίπτωση βέβαια πού, προσέξτε, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Κανονισμοῦ, μία Τοπικὴ Ἐκκλησία ἔχει ἀρνητικὴ ψῆφος ὡς πρὸς ἓνα θέμα ποὺ θὰ τεθεῖ –γιατὶ θὰ τίθενται ξεχωριστὰ τὰ θέματα– τότε αὐτὸ τὸ θέμα δὲν θὰ περνάει, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ὑπάρχει ὁποσδήποτε ὁμοφωνία.

Καὶ ἡ δική μου ἡ λογικὴ λέει τὸ ἐξῆς: **Γ**ιατί ἡ μία ψῆφος, ἡ ὁποία ἐκφράζεται διὰ τοῦ Προκαθημένου, ὡς ψῆφος τῆς πλειοψηφίας, ὅταν εἶναι ἀρνητικὴ, ἀκυρώνει τὸ θέμα, καὶ δὲν τὸ ἀκυρώ-

νει ή ψήφος ένδς Ἐπισκόπου; Ἀηλαδή, γὰ νὰ πᾶμε λίγο πίσω στήν Ἐκκλησιαστική μας Ἱστορία, ή ψήφος τοῦ Μ. Ἀθανασίου τότε, ἄς τὸ ποῦμε ἔτσι, πὸ ἐξέφραζε τὸν Πατριάρχη του, ἂν ὑποθεθεῖ ὅτι ἦταν ή σωστή καὶ ὄλες οἱ ἄλλες ἦταν λάθος, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθεῖ ὑπόψη, διότι δὲν ἀπηχοῦσε τὴν πλειοψηφία;

Αὐτὴ ή μεθοδολογία εἶναι τελείως κοσμική, καὶ αὐτὰ πὸ λέγω τὰ έννοῶ, ἐπειδὴ ή ἀλήθεια στήν Ἐκκλησία δὲν εἶναι, ὅπως στὸν κόσμο, ὑπόθεση τῆς πλειοψηφίας –τὶ θὰ ποῦν οἱ πολλοί. Αὐτὸ τὸ λέει ή Δημοκρατία.

Στὴν Ἐκκλησία, ὅμως, ή ἴδια ή Ἀλήθεια εἶναι πλειοψηφική. Ἀηλαδή καὶ ἕνας ὅταν τὴν ἐκφράζει, αὐτὴ πλειοψηφεῖ ἔναντι τῶν ἑκατομυρίων καὶ δισεκατομυρίων ἄλλων ψήφων, πὸ εἶναι ἀντίθετες. **Γ**ιὰ ποιό λόγο; **Γ**ιατὴ ή Ἀλήθεια στήν Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἰδέα, δὲν εἶναι ἄποψη. **Ε**ἶναι Ὑποστατική. **Ε**ἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ἄρα, ὑποτίθεται, ὅτι οἱ μετέχοντες Ἐπίσκοποι ἔχουν «νοῦν Χριστοῦ» καὶ ὡς ἔχοντες «νοῦν Χριστοῦ» εἶναι σὲ θέση, νὰ διακρίνουν τὸ ὀρθὸ ἀπὸ τὸ ἐσφαλμένο. **Γ**ιατὶ, ἔτσι εἶναι ἱστορικά.

Γι' αὐτὸ ή Α' Ἀποστολικὴ Σύνοδος εἶπε: «Ἔδοξε τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν». **Κ**αὶ τὸ «ἡμῖν», φυσικὰ –νὰ τὸ προσέξουμε καὶ αὐτὸ– δὲν ἦταν ἀπλῶς μόνον οἱ Ἀπόστολοι, ἀλλὰ καὶ «οἱ σὺν αὐτοῖς», δηλαδή οἱ Πρεσβύτεροι, «σὺν ὄλη τῇ Ἐκκλησίᾳ», οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀκυρωθεῖ τώρα, δὲν φαίνονται πουθενά.

Καὶ ἀναφέρονται κάποιοι ἀπὸ τὸν χῶρο αὐτόν, οἱ ὅποιοι συνέλαβαν καὶ ἐξέφρασαν τὸ πῶς θὰ γίνεῖ αὐτὴ ή Σύνοδος, στὸν Ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο. Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ὅμως λέει, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος μὲ τοὺς Πρεσβυτέρους βρίσκονται σὲ μιὰ ἀρμονία –ὅπως εἶναι οἱ χορδὲς σὲ μιὰ κιθάρα– προκειμένου νὰ ὑπάρξει συμφωνία. Ἄρα, δὲν μπορεῖ ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἀγνοεῖ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. **Σ**τὴν Α' Ἀποστολικὴ Σύνοδο ἐκφράστηκε ή Συνοδικὴ Ἀλήθεια «σὺν ὄλη τῇ Ἐκκλησίᾳ». **Κ**αὶ ὄλη ή Ἐκκλησία εἶναι καὶ ὁ ἀπλὸς λαός. **Π**οῦ καὶ πότε ἐκφράζεται πλήρως ἀντιπροσωπευτικὰ αὐτὸς ὁ λαός;

Προσωπικά, ἔκανα ἕνα γκάλοπ καὶ ρώτησα κάποιους ἀνθρώπους, καὶ ὄχι τυχαίους, καὶ διαπίστωσα, ὅτι δὲν γνωρίζουν οὔτε ποῦ, οὔτε πότε, οὔτε γιατί, οὔτε πῶς θὰ ψηφίσουν οἱ Ἐπίσκοποι, οὔτε ποῖα εἶναι ή θεματολογία αὐτῆς τῆς Συνόδου. **Γ**ιατὶ ὄλα αὐτὰ τὰ πράγματα ἔγιναν ἐν κρυπτῷ καὶ γιατί γίνονται τόσο βεβιασμένα;

Γιατὶ δὲν γνωστοποιήθηκαν, ὅπως γνωστοποιοῦνται ἄλλα

πράγματα; **Γ**ιατί δὲν δόθηκε αὐτὸς ὁ χρόνος, πρὶν ἢ καθοριστεῖ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο θὰ γίνεῖ; **Κ**αὶ τὸ πληροφοροῦνται αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅπως τὸ βλέπουμε, καὶ Ἐπίσκοποι καὶ ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι ἀπὸ κάποιο κέντρο, ποὺ ἀποφαίνεται τὸ πῶς θὰ γίνεῖ ἡ ψηφοφορία; **Δ**ὲν ἦταν δηλαδὴ μιὰ συλλογικὴ ἀπόφαση τῆς βάσης;

Καὶ τὸ πιὸ ἀπλό: **Γ**νωρίζουμε, ὅτι ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι ἔχουν ἰσότιμο πῆφο. **Ἄ**ν ἔχουν ἰσότιμο πῆφο, δὲν μποροῦν νὰ κληθοῦν αὐτοὶ ἐρήμην τοῦ ὅλου προβληματισμοῦ, νὰ ψηφίσουν ἢ νὰ μὴν ψηφίσουν. **Ἄ**ρα, δὲν ἔγιναν μὲ τρόπο διαφανῆ οἱ διαδικασίες μέχρι τώρα.

Ἀπαραίτητη προϋπόθεση ἢ Ἀγιοπνευματικὴ ζωὴ

Καί, ὅπως ὑποστηρίζω καὶ στὶς Ἐπιστολές μου, δὲν εἶναι ἀκόμη πολὺ ἀργά. **Τ**ὰ πράγματα εἶναι ἰάσιμα. **Π**ῶς; **Ἐ**φόσον τώρα ἐνημερωθοῦν ὅλοι, καὶ ὅταν λέω ὅλοι, ἐννοῶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ κλῆρος καὶ λαὸς ἀπὸ κοινού.

Διότι, ὅταν θὰ πάρουν αὐτὲς τὶς ἀποφάσεις οἱ συγκεκριμένοι αὐτοὶ Ἐπίσκοποι, ἢ ἂν θέλετε ἢ ἐλίτ αὐτῆ ποὺ θὰ κληθεῖ ἐκεῖ, νομίζετε ὅτι στὴν πράξη μπορεῖ νὰ τὶς ἐφαρμόσει ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐνεργοποιημένο μέσα του τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο; **Δ**ὲν μπορεῖ νὰ δεχθεῖ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐκεῖνα, ποὺ «πάντοτε ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθησαν» στὴν Ἐκκλησία. **Δ**ηλαδὴ, ἔχουν «νοῦν Χριστοῦ» κι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι κεκαθαρμένοι. **Κ**αὶ μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνας ἀπλὸς μοναχός, μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνας ἀσκητής, μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνας ἀπλὸς πιστός, καὶ νὰ πεῖ, πῶς αὐτὰ δὲν στοιχοῦν στὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. **Ἄ**ρα ὁ κάθε πιστός, ὁ ὁποῖος εἶναι «ἐπόμενος τοῖς Ἁγίοις Πατράσι», ὁ ὁποῖος θὰ βλέπει διαχρονικὰ τὶ «ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη», ἀντιστοίχως, θὰ δεχθεῖ τὸ ὀρθὸ καὶ θὰ ἀπορρίψει τὸ ἐσφαλμένο.

Καὶ αὐτὸ δημιουργεῖ ἓνα μεῖζον θέμα, ἓνα μεῖζον πρόβλημα γιὰ τὴν σκοπιμότητα τοῦ νὰ συνέλθει αὐτῆ ἡ Σύνοδος καὶ νὰ πάρει κάποιες σημαντικὲς ἀποφάσεις. **Γ**ιὰ ποιὸ λόγο; **Φ**υσικὰ γιὰ τὸ καλό.

Δὲν εἶναι ὁμως θέμα διακηρύξεων αὐτά. **Εἶ**ναι θέμα πραγματικότητας καὶ ἡ πραγματικότητα καὶ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν –χωρὶς ἐξαίρεση– τῶν βεβαπτισμένων πιστῶν ὑπάρχει. **Ἡ** ἐνεργοποίηση, ὁμως, τῆς Χάριτος αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τή-

ρηση τῶν προδιαγραφῶν αὐτῆς τῆς Βασιλείας, πού εἶναι οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ. **Κι** αὐτὸ δὲν εἶναι προνόμιο κανενὸς περισσότερο ἀπὸ κάποιον ἄλλο στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Δηλαδή, μία Σύνοδος θὰ μιλήσει ὄχι σὲ ὑπηκόους, ἀλλὰ σὲ ὁμότιμα μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. **Προσεῆξτε,** μὴ θεωρηθεῖ αὐτὸ προτεσταντικῶ τῶ τρόπῳ. **Δὲν** καταργοῦμε τὴν ἱεραρχικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας. **Δὲν** ἀμφισβητοῦμε, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι θὰ πάρουν τὶς ἀποφάσεις αὐτές, διότι αὐτοὶ εἶναι ἐντεταλμένοι ἐκφραστὲς τῆς. **Ἀλλά,** εἶναι ἐκφραστὲς τῆς στὴν πράξη, ὅταν ζοῦν αὐτὴ τὴν ἀγιοπνευματικὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν προσφέρουν στὴν σημερινὴ συγκυρία μὲ τὰ συγκεκριμένα προβλήματα.

Ὅταν διαβάσει ὁμῶς κανεὶς τὴν θεματολογία, στὴν ὁποία πρέπει νὰ ἐπανέλθουμε, βλέπει ἐξ ἀντικειμένου τὶ κεῖται. **Δηλαδή,** ὅτι αὐτοὶ ὄχι μόνο ἐκφραστὲς τῆς Ἀγιοπνευματικῆς ἐμπειρίας τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι σὲ κάποια σημεία, ἀλλὰ εἶναι ἐκφραστὲς τοῦ ἀλλοτρίου πνεύματος, τὸ ὁποῖο θὰ ἔπρεπε νὰ καταδικάζεται μὲ τὸν πλέον σαφῆ τρόπο. **Καὶ** ὄχι νὰ γίνεται εἰσήγησις ὑπὲρ αὐτοῦ. **Θὰ** γίνω πιὸ συγκεκριμένος, ὅταν τὰ ἐρωτήματα θὰ ὀδηγήσουνε σ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Δημοσιογράφος: Σᾶς ἀκοῦμε, κ. Καθηγητά, τόση ὥρα νὰ μᾶς μιλάτε, καὶ ἡ σκέψη μας, θέλοντας καὶ μὴ, πάει ὄχι στοὺς Κανόνες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ στοὺς κανόνες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης. **Πῶς** παίρνονται δηλαδή οἱ ἀποφάσεις, πῶς συνεδριάζει τὸ Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν ἢ τῶν ἡγετῶν μὲ τὴν εἰδικὴ πλειοψηφία ἢ τὴν ὁμοφωνία –γιατὶ νομίζω, ὅτι τελικὰ αὐτὸ ἀντέγραψαν στὴν οὐσία. **Γιατὶ** ἀντὶ νὰ πᾶμε πίσω καὶ νὰ δοῦμε τὶ ἔκαναν οἱ Σύνοδοι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, πῆγαμε ἓνα βῆμα πιὸ μπροστά. **Καὶ** θαρρῶ, πῶς ξεπεράσαμε καὶ τὸ Ρωμαιοκαθολικισμὸ –πάνω στὸ θέμα τῆς ψηφοφορίας πού εἶπατε.

Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, μᾶς εἶπατε μόλις τώρα, κ. Καθηγητά, ὅτι ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς, ὅτι ὅλοι μας λάβαμε ἐξίσου τὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὴν ὥρα πού βαπτιστήκαμε καὶ ὅτι ὅλοι εἴμαστε φορεῖς αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μποροῦμε νὰ εἴμαστε ἐκφραστὲς του. **Αὐτὸ** μοιάζει νὰ ἀγνοεῖται δυστυχῶς, τραγικά, ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους σήμερα. **Καὶ** μάλιστα βλέπουμε στὶς ἀποφάσεις αὐτές, ἔτσι πῶς δημοσιεύτηκαν, νὰ ὑπάρχει καὶ μία δήλωση-τοποθέτηση, ὅτι, προσεῆξτε, γιατί

αὐτὸ ποὺ θὰ πάρει ὡς ἀπόφαση ἡ Μεγάλη καὶ Ἁγία Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας, δὲν θὰ χωρᾶ ἀμφισβήτηση ἀπὸ κανέναν.

Καθηγητής: **Ναί.** Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἔχω ἀπαντήσει ἤδη σὲ Ἐπίστολή μου, λέγοντας ὅτι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δὲν πιστοποιεῖται οὔτε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ μας Ἱστορία. **Χαρακτηριστικὸ** παράδειγμα στὴν προκειμένη περίπτωση ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής. **Καὶ** δὲν εἶναι ἡ μόνη περίπτωση· εἶναι καὶ ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός στὴν ψευδοσύνοδο τῆς Φλωρεντίας. **Ἀποδεικνύεται** ἐκεῖ, πὼς ἓνας ἄνθρωπος ἔδωσε τὴν ἀπάντηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν δικαίωσε ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία καὶ ἀγίασε σὲ σχέση μὲ ὄλους τοὺς ἄλλους, τὸν Αὐτοκράτορα, τὸν Πατριάρχη καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους ποὺ συμμετεῖχαν, καὶ οἱ ὅποιοι δὲν τὴν ἐξέθεσαν.

Ἄρα, ὅπως εἶπα καὶ προηγουμένως, δὲν εἶναι θέμα ἀριθμοῦ, ἀλλὰ εἶναι θέμα Ἀληθείας ἢ μὴ Ἀληθείας. **Αὐτὸ** τὸ πρᾶγμα δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεχνοῦμε, γιὰτὶ μιὰ ἄλλη παράμετρος αὐτῆς τῆς ἀπειλῆς, τῆς ἔμμεσης ἀπειλῆς, ποὺ εἶπατε προηγουμένως καὶ ὑπάρχει πράγματι στὸ κείμενο, δὲν λαμβάνει ὑπόψη τὸ γεγονός, ὅτι στὴν Ἐκκλησία –καὶ ὅταν λέω Ἐκκλησία ἐννοῶ πάντα τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία– τὰ πράγματα δὲν λειτουργοῦν παπικά. **Ἄν** εἶναι ὁ πάπας ὑπεράνω καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως ἐκεῖ, οὔτε φυσικὰ ἐδῶ ὑπάρχει κάποιος ἐπιμέρους πάπας, ποὺ νὰ τοποθετηθεῖ πάνω ἀπὸ τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὅμως, τὸ θέμα δὲν εἶναι αὐτό. **Τὸ** θέμα εἶναι τὶ λέγει αὐτὴ ἡ Σύνοδος, ὅταν συνέρχεται. **Καὶ** ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία μᾶς παραπέμπει καὶ σὲ Ληστρικὲς Συνόδους. **Ἄρα,** κριτήριον στὴν Ἐκκλησία δὲν εἶναι, ὅτι συνῆλθε ὅλη ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἔστω καὶ μὲ τὸν ἐπιλεκτικὸ αὐτὸ τρόπο.

Θὰ σᾶς ἔλεγα, ὅτι θὰ μπορούσε νὰ εἶναι θεωρητικὰ καὶ ὄλοι οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ ἓνας, δύο, τρεῖς ἢ ἐλάχιστοι ἀπὸ αὐτοὺς νὰ λέγανε κάτι τὸ ἀντίθετο. **Ἄν** σημαίνει, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ θὰ πεῖ ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν Ἐπισκόπων, αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐχέγγυο τῆς Ἀληθείας, καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε ὅπωςδήποτε αὐτὸ νὰ τὸ ἀποδεχτεῖ τὸ πλήρωμα. **Ὅχι,** δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα. **Κριτήριον** τῆς Ἀληθείας εἶναι, ἐὰν τὰ λεγόμενα αὐτὰ εἶναι «ἐπόμενα τοῖς Ἁγίοις Πατράσι».

Μεθοδολογία

Προκειμένου νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν «νομιμότητα» τοῦ κύρους

αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων, θὰ ποῦμε λίγα πράγματα γιὰ τὴν μεθοδολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ δοῦμε πῶς λειτούργησαν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι. **Ὅ**σα βλέπουμε στὴ μεθοδολογία αὐτῆς τῆς Συνόδου, μᾶς παραπέμπουν σίγουρα στὸν παπισμὸ.

Τὸ ζητούμενο εἶναι, ἂν ὅσα ἀποφασίζονται, ἔχουν τὴν ἀναφορὰ τους σὲ ὅσα διαχρονικὰ ὑπεστηρίχθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. **Οἱ** Ἐπίσκοποι ὀφείλουν ἀπὸ πλευρᾶς μεθοδολογίας, γιὰ νὰ τὸ πῶ τώρα, πρῶτα νὰ ἀναφερθοῦν σ' αὐτὴ τὴν Ἀλήθεια διαχρονικά, καὶ μετὰ νὰ ποῦν αὐτό, ποῦ θὰ ποῦν. **Καὶ** ὄχι νὰ θέτουν ἀθθαίρετα ἓνα θέμα, ὡς νὰ προέκυψε διὰ παρθενογεννήσεως γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία, τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὸ παρελθόν, γιὰ τὸ ὁποῖο μάλιστα νὰ εἶναι κεκλημμένοι οἱ Ἐπίσκοποι, ὡς νῦν Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἀποφανθοῦν ἐπ' αὐτοῦ. **Τέ**τοια περίπτωση δὲν ὑπῆρξε ποτὲ στὴν Ἐκκλησία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. **Θ**ὰ γίνω ὁμως πρὸ σαφῆς στὴν συνέχεια τοῦ λόγου.

Δημοσιογράφος: Νομίζω πῶς τώρα εἶναι ἡ κατάλληλη στιγμή, κ. Καθηγητά, νὰ ἀναφερθοῦμε λίγο στὰ θέματα ποῦ πρόκειται νὰ συζητηθοῦν, ἢ μᾶλλον –γιὰ νὰ τὸ ποῦμε πρὸ σωστὰ– στὰ θέματα ποῦ πρόκειται νὰ ψηφιστοῦν, γιὰτὶ μᾶς λένε, ὅτι τὰ θέματα αὐτὰ τὰ ἔχουν προσυζητήσει τὶς προηγούμενες δεκαετίες, ἔχουν κατασταλάξει σὲ κείμενα, ποῦ εἶναι κοινῶς ἀποδεκτά. **Ἄ**ρα, ἀπομένει νὰ τὰ ψηφίσουν.

Καθηγητής: **Ναί.** Καταρχὴν νὰ ποῦμε, ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἔτσι. **Δι**ότι αὐτοὶ ποῦ τὰ προαπεφάσισαν, εἶναι οἱ «διορισμένοι» ἀντιπρόσωποι τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. **Καὶ** λέω «διορισμένοι», μὲ τὴν ἐξῆς νοηματοδότηση: ὅτι δὲν λειτούργησαν κατὰ συνοδικὸ τρόπο, ὅπως ἀρμόζει στὴν Ὁρθοδοξία. **Δη**λαδὴ νὰ συνέλθουν οἱ κατὰ Τόπους Ἱεραρχίες, νὰ ἀποφασίσουν καὶ νὰ ἐγχειρίσουν στὸν ἀντιπρόσωπό τους τὴν ἀπόφαση τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐπ' αὐτοῦ, γιὰ νὰ τὴν διακομίσει στὴν Προσυνοδικὴ Διάσκεψη, ποῦ γίνεται ἢ συζήτηση καὶ μετὰ νὰ φέρει πίσω τὴν ὅποια συνολικὴ ἀπόφαση, γιὰ νὰ τὴν ἀποτιμήσει καὶ πάλι ἡ Τοπικὴ Ἱεραρχία, προκειμένου νὰ διακομιστεῖ στὴν συνέχεια στὸ συντονιστικὸ κέντρο, ποῦ εἶναι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Μίλησα γιὰ «διορισμένους» Ἐπισκόπους. **Θ**ὰ μοῦ πεῖτε, ἐκλεγμένοι δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν Σύνοδο; **Ναί,** ἐκλεγμένοι, ἀλλὰ δὲν λειτουργοῦν μέσα στὸ συνοδικὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας.

Πήγαν δηλαδή στην Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη από 10-17 Ὀκτωβρίου τοῦ '15 στὸ Σαμπεζὺ τῆς Γενεύης, μαζί με τοὺς Προκαθημένους, καὶ ὅλοι μαζί, τρόπον τινά, νομιμοποίησαν αὐτό, ποὺ εἶπαν οἱ ἀντιπρόσωποί τους, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουν ἐξουσιοδότηση οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὶς Ἱεραρχίες τους.

Αὐτὴ ἡ μέθοδος θυμίζει Ρωμαιοκαθολικισμὸ καὶ θὰ ἔλεγα καὶ γενικώτερα, τώρα, ἀφοριστικά, ὅτι ἡ ὅλη διοργάνωση ἀκολούθησε τὴν πρακτικὴ μεθοδολογία τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου. **Ἄλλωστε,** δὲν εἶναι τυχαίὸ τὸ γεγονός, ὅτι καὶ ὁ σημερινὸς πάπας ἐκφράστηκε μετὰ τὰ καλύτερα λόγια καὶ ἔχει τὶς καλύτερες προσδοκίες ἀπὸ τὴν μέλλουσα αὐτῆ Σύνοδο τῆς Ὁρθοδοξίας. **Καὶ** ὅταν ἀκούει καλὰ λόγια ἀπὸ τὸν πάπα ἢ Ὁρθοδοξία, πρέπει τὸ λιγότερο νὰ προβληματίζεται γιὰ τὴν σκοπιμότητα αὐτῶν τῶν λόγων του. **Νὰ** ὑπάρχει τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους μιὰ ἐπιφύλαξη, ὅτι μᾶλλον δὲν πάει καλὰ ἡ ὑπόθεση αὐτῆ. **Γιατὶ** ἂν πάει καλὰ καὶ ὅποτε πάει καλὰ κάτι ὀρθόδοξο, κάθε ἄλλο παρὰ ἐπαίνους εἶχε στὸ παρελθόν, καὶ τὸ εἶδαμε αὐτὸ στὴν Ἐκκλησιαστικὴ μας Ἱστορία, ἰδιαίτερα στὴν Φλωρεντία.

Μὲ ρωτήσατε ὅμως, ποιά εἶναι τὰ θέματα, ποὺ ἐπισήμως ὀρίστηκαν ἀπὸ τὴν Ε΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη.

Δημοσιογράφος: **Καὶ** νὰ μᾶς πεῖτε κιόλας, κ. Καθηγητά, ἂν θὰ εἶναι μόνο αὐτὰ τὰ θέματα ἢ ὥσπου νὰ γίνεῖ ἡ Σύνοδος, θὰ μποῦν καὶ ἄλλα.

Καθηγητής: **Ἐπισήμως,** ὑπῆρξε αὐτῆ ἡ μεθοδολογία τῆς ἡμερησίας διατάξεως. **Ἀλλά,** σ' ἓνα ζωντανὸ σῶμα ὑποτίθεται, ὅτι μπορεῖ νὰ προκύψει κάτι, τὸ ὁποῖο νὰ εἶναι σοβαρότατο ὡς θέμα. Π.χ. νὰ τεθεῖ κατ' ἀρχὴν κάτι πολὺ λογικὸ καί, ἐφ' ὅσον γίνεῖ ἀποδεκτὸ ἀπὸ τὴν πλειοψηφία, μπορεῖ νὰ συζητηθεῖ. **Τὸ** νὰ ἀποκλείονται ἐκ τῶν προτέρων ὅμως σ' ἓνα ζωντανὸ σῶμα αὐτὲς οἱ δυνατότητες, νομίζω, ὅτι δὲν θυμίζει ὀρθόδοξη ἀγιοπνευματικὴ ζωὴ.

Τὸ παρακάμπτομε ὅμως αὐτὸ τὸ θέμα καὶ ἐρχόμαστε στὴν θεματολογία. **Αὐτὰ** ποὺ δημοσιοποιήθηκαν ὡς θέματα, συζητοῦνταν συστηματικῶς ἐδῶ καὶ πενήντα πέντε χρόνια, ἀπὸ τὸ '61 καὶ ἐξῆς. **Ἦ**πῆρχαν αὐτὲς οἱ προσυνοδικὲς κ.λπ., καὶ ὀριοθετοῦνταν αὐτὰ τὰ θέματα καὶ ὄχι μόνο.

Ἦπῆρχαν καὶ ἄλλα θέματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἦρθαν σ' αὐτὸν τὸν

κατάλογο, ἐπειδὴ ἀπορρίφθηκαν ἀπὸ τὶς Τοπικὲς Ἐκκλησίες. Ὅμως κάτω ἀπὸ ποιούς ὄρους; Πῶς τέθηκαν; Πῶς ἔφθασαν νὰ γίνουν ἀποδεκτὰ τελικῶς τὰ θέματα, πού γνωρίζουμε; Δὲν μᾶς εἶναι γνωστὰ τὰ Πρακτικὰ τῶν συζητήσεων αὐτῶν. Χαρακτηρίστηκαν ἀπόρρητα. Μοῦ θυμίζει καὶ αὐτὸ κάτι, τὸ ὁποῖο μόνον ὀρθόδοξο δὲν εἶναι. Δὲν θέλω νὰ τὸ σχολιάσω αὐτό.

Δείχνουνε πάντως, ὅτι δὲν ἀκολουθοῦνε τὴν διαφάνεια καὶ τὴν καθαρότητα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό, ἀπλῶς, γιὰ νὰ μᾶς προβληματίσει. Τὴν στιγμή αὐτὴν, δὲν θέλω νὰ γίνω ἐγὼ ἓνας ἀξιολογητὴς καὶ νὰ μεμφθῶ πρόσωπα καὶ πράγματα, ἀλλὰ ἡ αὐτογνωσία δὲν θὰ μᾶς κάνει κακό.

Ἀπεναντίας, ὅταν δὲν ἀκολουθεῖται αὐτὴ ἡ διαφάνεια, γεννῶνται ἐρωτήματα. Γιατί ἀκολουθεῖται αὐτὴ ἡ μεθοδολογία, ὅταν μάλιστα εἶναι γνωστό, ὅτι ἐφαρμόζεται στὴν πράξη ἀπὸ κοσμικοὺς φορεῖς ἢ ἀπὸ θρησκευτικοὺς παράγοντες, ὅπως εἶναι ὁ Ρωμαιοκαθολικισμός, ἀλλὰ μὲ κοσμικὸ προσανατολισμό;

Θέματα τῆς Συνόδου

Τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ θέματα αὐτὰ εἶναι «τὸ Αὐτόνομο καὶ ὁ τρόπος ἀνακηρύξεώς του».

Ἐνα ἄλλο εἶναι «τὸ Ζήτημα τῆς Ὁρθόδοξης Διασποράς».

Ἐνα τρίτο θέμα εἶναι οἱ «Σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον». Καὶ αὐτὸ εἶχε ἄλλες περιέργες διατυπώσεις, οἱ ὁποῖες ἔδειχναν τὸν πραγματικὸ προσανατολισμό του καὶ γιὰ λόγους εὐνοήτους, δηλαδὴ γιὰ νὰ μὴ προκαλοῦν τουλάχιστον οἱ διατυπώσεις ἐξωτερικά, ἦρθε τελικὰ σὲ αὐτὴ τὴν μορφή, ἐνῶ τὸ περιεχόμενο, ὅπως θὰ δοῦμε στὴν συνέχεια, ἀποκαλύπτει τὸ ξένο, τὸ ἀλλότριο τῆς Ὁρθόδοξου αὐτοσυνειδησίας μας.

Ἐνα τέταρτο θέμα εἶναι «ἡ Ἀποστολὴ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ». Εἶναι ἓνα κοινωνικοῦ χαρακτῆρα, θὰ λέγαμε, θέμα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ θέμα τῆς Νηστείας

Ἐνα πέμπτο θέμα εἶναι «ἡ Σπουδαιότης τῆς νηστείας καὶ ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον», ἓνα περίεργο θέμα, θὰ ἔλεγα. Γιατί, ποῖός ἀμφισβητεῖ τὴν σπουδαιότητα τῆς νηστείας καὶ τὴν τήρησή της σήμερα; Μόνον κάποιοι, οἱ ὁποῖοι μᾶλλον δὲν ἔχουν τὸ φρόνημα

τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλὰ ἔχω τὴν προσωπικὴ ἀποψη, ὅτι αὐτὰ εἶναι αὐτονόητα πράγματα καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ πάρουμε ἀποφάσεις γιὰ τὰ αὐτονόητα. **Ὅ**μως, ἴσως δὲν εἶναι τόσο αὐτονόητο. **Κ**αὶ φαίνεται αὐτὸ περισσότερο, ὅταν γνωρίζει κανεὶς, πῶς φτάσαμε σὲ αὐτὸ τὸ θέμα, σὲ κάποιες ἄλλες διατυπώσεις, σὲ κάποιες ἄλλες προτάσεις, οἱ ὁποῖες τελικὰ ἀπερρίφθησαν, γιὰ νὰ λεχθεῖ τελικῶς, σχεδὸν τὸ αὐτονόητο.

Δημοσιογράφος: Νομίζω, ὅτι στὸ συγκεκριμένο θέμα ἡ ἀρχικὴ τοποθέτηση ἦταν ἡ ἀναθεώρηση τῆς νηστείας καὶ ἔφτασε σταδιακὰ νὰ γίνεῖ ἡ σπουδαιότητα τῆς νηστείας.

Καθηγητής: **Ἔ**τσι. **Χ**αίρομαι τελικὰ ποὺ τὸ λέτε ἐσεῖς, γιὰτὶ κάποια πράγματα δὲν θέλω νὰ τὰ πῶ, ὡς ἓνα σημεῖο. **Ἀ**πὸ τὴν ἄλλη ὁμως δημιουργοῦνται εὐλογα ἐρωτήματα. **Μ**ά, τί θὰ μᾶς πεῖ ἡ Πανορθόδοξη Σύνοδος; **Ὅ**τι ἡ νηστεία ἦταν ἀπὸ τὸν Παράδεισο ἀκόμη, ὅτι ἡ νηστεία καθιερώθηκε ἀπὸ τὸν Χριστὸ ἢ ὅτι ὅλοι οἱ Κανόνες μιλοῦν γι' αὐτό; **Ἡ** ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ σήμερα εἶναι γνωστὴ. **Ἐ**μεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι ἔχουμε τὸν οἰκονόμο, τὸν πνευματικὸ μας ὁδηγό, ὁ ὁποῖος κατὰ περίπτωσι, ἀγιοπνευματικά, μὲ τὴν διάκριση τῶν πνευμάτων ποὺ ἔχει, θὰ μᾶς πεῖ τὸ σωστό. **Τ**ὸ ἄλλο κεῖται ἔτσι κι ἄλλιῶς. **Ἐ**ξ ἀντικειμένου ἰσχύει γιὰ ὅλους...

Ναί, γεννῶνται ἐρωτήματα ἐδῶ. **Ἔ**τσι, γιὰ νὰ ἔχουμε θέματα ἢ θέλουμε νὰ περάσουμε κάτι ἄλλο τὴν τελευταία στιγμή; **Ἀ**ὐτὰ τὰ πράγματα μόνο κοσμικὰ μπορεῖ νὰ θεωρήσει κανεὶς, ὅτι θὰ εἶναι ἐπιτυχία, ἂν λεχθεῖ δηλαδὴ κάτι σὲ μιὰ κατεύθυνση νεωτεριστικῆ. **Θ**ὰ πέσει, τότε, ἀπὸ μόνο του. **Κ**αὶ τὸ χειρότερο, φοβοῦμαι, μήπως ἐξευτελιστεῖ ἡ Ὁρθοδοξία μας μὲ μία ληστρικὴ Σύνοδο. **Μ**ὲ μία Σύνοδο δηλαδὴ, ποὺ νὰ μὴν ἐκφράζει τὴν αὐτοσυνειδησία, διαχρονικὰ, τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τὸ θέμα τοῦ Γάμου

Καὶ νὰ τελειώσω μὲ ἓνα ἕκτο θέμα, ποὺ εἶναι τὰ κωλύματα τοῦ γάμου...

Δημοσιογράφος: Τοῦ γάμου τῶν ἱερέων ἢ τοῦ γάμου γενικά;

Καθηγητής: **Ὅ**χι, τοῦ γάμου γενικά, ποὺ συμπεριλαμβάνει βέβαια καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν. **Κ**αὶ ἐκεῖ ὑπάρχει μιὰ ὁλό-

κληρη φιλολογία, πρὶν καταλήξουμε ἐδῶ.

Ἄλλὰ καὶ πάλι στὴν Ἐπιστολή μου κάνω μία κριτική γιὰ κάποια εἰσήγηση, πὺ ἐπιτρέπει, δηλαδὴ κάνει μιὰ πρόταση, νὰ ἐπιτρέπεται ὁ μικτὸς γάμος, ἐνόσω, νωρίτερα τίθεται ὁ Κανόνας, σύμφωνα μὲ τὸν ὅποιο εἶναι τελείως ξεκάθαρο, ὅτι δὲν ἱερολογεῖται ὁ μικτὸς γάμος. **Δ**ηλαδὴ, δὲν μπορεῖ νὰ γίνεῖ γάμος ὀρθοδόξου μὲ ἑτερόδοξο.

Καὶ λέει ἐκεῖ κάποιο «ἀλλά», τὸ ὅποιο «ἀλλά» εἶναι καὶ προσβλητικὸ ἀγιοπνευματικῶς, διότι ἂν ὁ Κανόνας εἶναι αὐτός, τί «ἀλλά»; **Σ**ὲ μερικὲς περιπτώσεις λέει ἡ πρόταση, ὅταν δηλώσει ὁ ἑτερόδοξος ὅτι τὰ παιδιά του θὰ βαπτιστοῦν καὶ τὰ λοιπά, τότε μπορεῖ νὰ ἱερολογηθεῖ αὐτὸς ὁ γάμος. **Κ**ι ἐγὼ ρωτῶ, ἔτσι, ρητορικά: κι ἂν αὐτὸς ὁ ἑτερόδοξος δὲν θέλει νὰ κάνει παιδιά, ἔχει νομιμοποιηθεῖ ἐκκλησιαστικὰ τὸ μυστήριο; **Ἐ**χει γίνεῖ δηλαδὴ μυστήριον εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; **Ἐ**νὸς ἑτεροδόξου; **Ἐ**ὰν δὲν κάνει παιδιά, παρ' ὅτι θέλει νὰ κάνει, πάλι, ἐνῶ παραμένει τὸ πρόβλημα, αὐτὸς θὰ ἔχει ὡς κοινὸ παρανομαστὴ τὴν νομιμοποίηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γάμου του; **Κ**αὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ λέει ἡ Ἐκκλησία; Αὐτὸ εἶναι τρῖκ. **Κ**ι αὐτὰ νομίζω, ὅτι μποροῦν νὰ τὰ εἰσηγοῦνται δικηγόροι. **Ἦ**χι ὅμως ἡ Ὀρθοδοξία, τὴν στιγμή κατὰ τὴν ὁποία ὡς προμετωπίδα τίθεται ὁ Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα βρίσκεται καὶ στὸ περιεχόμενο τοῦ Κειμένου. **Δ**ὲν εἶναι ἔτσι, ἐπειδὴ τὸ λέει ἀπλῶς ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι νοητό, ἀλλὰ τὸ καταλαβαίνουμε καὶ θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιολογικὰ.

Ἄφοῦ ὁ γάμος εἶναι εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: πῶς θὰ γίνεῖ αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ στὸν Χριστὸ καὶ στὴν Ἐκκλησία, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἑτερόδοξος; **Π**ῶς μπορεῖ νὰ εἰσέρχεται δι' ἄλλης ὁδοῦ στὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ γίνεῖται τὸ μυστήριον; **Μ**υστήρια ἐκτὸς Ἐκκλησίας δὲν γίνονται. **Ἐ**ντὸς Ἐκκλησίας γίνονται γιὰ τοὺς πιστοὺς. **Δ**ὲν γίνονται γιὰ τοὺς μὴ πιστοὺς.

Δηλαδὴ, ἂν τέτοια πράγματα περάσουν, σᾶς λέγω, ὅτι αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν μποροῦν νὰ ἰσχύσουν στὴν πράξη.

Δημοσιογράφος: **Φ**οβοῦμαι, κ. Καθηγητά, ὅτι αὐτὴ ἡ διατύπωση γίνεται –καὶ μακάρι ἐγὼ νὰ μὴν καταλαβαίνω σωστὰ– γιὰ νὰ ἀμνηστεύσει τὴν πρακτικὴ, πὺ εἶχαμε μέχρι τώρα στὸν Δυτικὸ

Ἐκκλησία καὶ Ὁρθόδοξο χριστιανικὸ κόσμος.

Καθηγητής: Ἔτσι. Πολὺ εὐστοχα τὸ εἶπατε αὐτό. Δηλαδή, αὐτὴ τὴ στιγμή μεταξύ τῶν πιστῶν γίνονται κάποια κακῶς, ὡς ἔκτροπα καὶ γίνονται ἀνεκτὰ σὲ κάποιο βαθμὸ. Αὐτὸ πράγματι συμβαίνει. Δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἀρνηθοῦμε.

Ἀλλὰ εἶναι φοβερό, νὰ νομιμοποιεῖς αὐτὸ τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι σωστό. Εἶναι σὰν νὰ λέμε, ὅτι σ' ἓνα γάμο χριστιανικὸ ὑπάρχει καὶ μιὰ παλλακίδα, ὑπάρχει δηλαδή μιὰ μοιχεία. Δὲν ὑπάρχουν χριστιανικοὶ γάμοι, ποὺ τοὺς συμβαίνει αὐτό; **Ναί,** συμβαίνει, ἀλλὰ κατὰ παρέκκλιση, καὶ οὐσιαστικὰ ἀκυρώνει τὸ γάμο μιὰ τέτοια πράξη. **Νὰ** ἔρθουμε, τώρα, νὰ ποῦμε ἐμεῖς, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἔτσι κι ἔτσι, θὰ νομιμοποιήσουμε αὐτὸ γιὰ μερικές περιπτώσεις; Ἐπάρχουν περιπτώσεις ποὺ ἐπιτρέπεται νὰ παραβιάζεται ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ «οὐ μοιχεύσεις» καὶ «πᾶς ὁ βλέπων... ἤδη ἐμοίχευσε»;

Ἔτσι, μὲ αὐτὴ τὴ λογικὴ, φτάσαμε καὶ στὸ θέμα τῶν ὁμοφυλοφίλων. Δὲν εἶναι τυχαῖο, ὅτι συζητήθηκε κι αὐτὸ τὸ θέμα. Γιατί εἶναι τελείως ξεκάθαρο τὸ γεγονός, ὅτι ἀποτελεῖ κάτι παρὰ τὴν φύση. Ὁ Θεὸς δὲν δημιούργησε ὁμοφυλόφιλους. Δὲν δημιούργησε τρίτο φύλο, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο. Κατὰ συνέπεια, δὲν ἔχει καμμία νομιμοποίηση θεσμικὴ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

Ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ συμπάθεια, ἡ βοήθεια τὴν ὁποία μπορεῖ νὰ παράσχει κανεὶς πνευματικῶς, νὰ τοὺς δεῖ ὡς ἀσθενεῖς, καὶ στὸν γάμο δηλαδή καὶ σὲ ἄλλα τέτοια θέματα. Ἀλλὰ αὐτὸ ἤδη γίνεται μέσῳ τῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή ἡ θεραπευτικὴ πρόσβαση στὸν πνευματικῶς ἀσθενῆ.

Σὲ καμμία περίπτωση ὅμως νὰ μὴ νομιμοποιοῦμε τὴν περίπτωσή τῆς ἀσθένειας αὐτῆς, ἡ ὁποία δὲν ἔχει βιολογικὸ χαρακτήρα, ἀλλὰ πνευματικὸ. Δηλαδή, εἶναι δυνατὸ νὰ φέρομε τὸ πνεῦμα τῆς πονηρίας νὰ συζευχθεῖ μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο; Εἶναι τελείως ἀδύνατο αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ποιὰ σχέση «Χριστοῦ πρὸς Βελίαν»; Ποιὰ σχέση «φῶς πρὸς σκότος»; **Μά,** γι' αὐτὸ εἶναι ἡ Ἐκκλησία τὸ φῶς τοῦ κόσμου, τὸ ἀλάτι τῆς γῆς... Καὶ φυσικά, ὅπως λέει εὐστοχα ὁ ἱερός Χρυσόστομος, τὸ ἀλάτι δὲν χρησιμοποιεῖται γιὰ τὰ σάπια, γιὰ τίς σάπιες τροφές, ἀλλὰ γιὰ τίς ὑγιεῖς. Ὁ νοῶν νοεῖτω.

«Βαπτισματικὴ Θεολογία»

Δημοσιογράφος: Κύριε Καθηγητά, ἐνδέχεται σ' αὐτὴν τὴν τοπο-

θέτηση για τὰ κωλύματα τοῦ γάμου καὶ γιὰ τὸ πῶς μποροῦν νὰ γίνονται μικτοὶ γάμοι, νὰ ἔχουμε ἐμμέσως ἀλλὰ σαφῶς τὴν ἀναγνώριση τῆς «Βαπτισματικῆς» πλέον περίφημης «Θεολογίας»; Ἐναγνωρίζουμε τὴν minimum πλήρωση τῶν προϋποθέσεων, ὅτι ἔχουμε βαπτιστεῖ ἀκόμα καὶ οἱ ἑτερόδοξοι;

Καθηγητής: Κοιτᾶτε, ἐπειδὴ μιλήσατε γιὰ minimum, θὰ σᾶς πῶ ὅτι στὴν Ἐκκλησία, κυρίως στὰ δογματικὰ θέματα, τὸ minimum εἶναι πολύ. Δὲν εἶναι ὅπως εἶναι ἔξω ἀπὸ αὐτὴν. Δηλαδή μετὰ τὸ νὰ πείς στὸν ἄλλον, ὅτι εἶναι βαπτισμένος, ἔχεις πεί τὸ μέγιστο πρᾶγμα, δηλαδή ὅτι αὐτὸς ἔχει τὴν ὑψίστη τιμὴ νὰ εἶναι μέλος τοῦ μυστηριακοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Δηλαδή ἔχει μυστήριο, γιατί μόνο διὰ τοῦ μυστηρίου μπορεῖς νὰ ἐνταχθεῖς ἐκεῖ. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ὅλα εἶναι αὐτονόητα.

Μετά, πῶς τὸν ἀποκλείεις αὐτὸν ἀπὸ τὴν μετοχὴ τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος; Τὸ βλέπουμε στὸ μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος, πῶς τὰ ἔχουμε ἐμεῖς στὴν Παράδοσή μας συγκεντρωμένα. Βαπτίζεσαι, μυρώνεσαι, παίρνεις τὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ κοινωνεῖς. Ἐληξε τὸ θέμα τῆς ζωῆς. Ἐχεις τὴν πληρότητα τοῦ πράγματος. Ἐπιλεκτικὰ δὲν γίνεται στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, νὰ εἶναι κανεὶς καὶ νὰ μὴν εἶναι.

Τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πολὺ σαφῆ καὶ συμπίπτουν τὰ κανονικά της ὅρια μετὰ τὰ χαρισματικά της ὅρια. Δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει κανεὶς λίγο Πνεῦμα Ἅγιο.

Πολλὲς φορές, ὅταν κάνω διαλέξεις, με ρωτοῦν αὐτό: Οἱ Δυτικοὶ δὲν ἔχουν λίγη Χάρη; Καὶ ἀπαντῶ ἐγώ, ὅτι λίγη Χάρη ἔχουμε ἐμεῖς, οἱ πιστοί, κατὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ. Τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς ὑπάρχει μόνο στὸν Χριστό. Ἐμεῖς «ἐκ τοῦ πληρώματος Αὐτοῦ ἐλάβομεν...». Αὐτὸ τὸ λίγο τῆς Χάριτος εἶναι τὸ λίγο φῶς, ποὺ παίρνουμε ἀπὸ τὸν Χριστό, τὸ ὁποῖο ὅμως εἶναι ἄκτιστο φῶς.

Τὸ ὅτι τώρα λέγω, ὅτι δὲν ἔχουν τὴν Χάρη, καὶ τὸ λέγω ὡς δογματολόγος μετὰ βεβαιότητος, τὸ λέω, ἐκτός τῶν θεωρητικῶν ἐπιχειρημάτων μου, καὶ ἐπὶ πρακτικοῦ πεδίου. Οἱ ἴδιοι οἱ ἑτερόδοξοι δηλαδή βεβαιώνουν, ὅτι ἡ Χάρη αὐτή, λίγη ἢ πολλή, δὲν με ἀπασχολεῖ, εἶναι κτιστή. Οἱ Δυτικοὶ λένε ἀλήθεια σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση, γιὰ τὸ τι εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔχουν, δηλαδή ὅτι εἶναι κτιστό. Καὶ τὸ λένε αὐτὸ ὄχι ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ δογματικὰ διατυπωμένο· ποὺ σημαίνει σὲ τελευταία ἀνάλυση, ὅτι δὲν ἔχουν ἐμπειρία τῆς

ἀκτίστου Χάριτος, δηλαδή δὲν ἔχουν ἐμπειρία τοῦ μυστηρίου. **Γ**ιατὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ μᾶς κάνει κοινωνοὺς ἄμεσα καὶ προσωπικὰ μὲ τὸν Θεό, δηλαδή μὲ τὴν ἄκτιστη Θεότητα, τὴν ὁποία δὲν τὴν παίρνουμε, ἐπειδὴ εἴμαστε καλοὶ ἢ ἐπειδὴ κάνουμε καλὲς πράξεις, ἀλλὰ γιατί μετέχουμε στὴν ζωὴ τοῦ Θεοῦ μὲ μυστηριακὸ τρόπο. **Κ**αὶ τὸ πρῶτο εἰσαγωγικὸ μυστήριον εἶναι τὸ Βάπτισμα.

Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει τέτοια «Βαπτισματικὴ Θεολογία». **Λ**έτε τώρα γιὰ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς, ἂν ἔχουν βάπτισμα ἢ ὄχι. **Π**αρεμπιπτόντως, θὰ ποῦμε, ὅτι δὲν ἔχουν τὸν τύπο τοῦ Βαπτίσματος. **Ἐ**χουν ράντισμα ἢ ἐπίχυση νεροῦ οἱ ἄνθρωποι. **Ψ**εκασμὸ ἔχουν. **Δ**ηλαδή, δὲν ἔχουν τὴν τριπλῆ κατάδυση καὶ ἀνάδυση, ἢ ὁποία, ὅπως μᾶς λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εἶναι ὁ θάνατος, ἡ μαρτυρία, ἡ ὁμολογία ὅτι πεθαίνουμε ἐμεῖς κατὰ τὴν ἁμαρτία καὶ ἀνιστάμεθα μὲ τὴν ἀναστημένη ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. **Δ**ὲν τηροῦν, δηλαδή, οἱ Δυτικοὶ ἀκόμη καὶ τὸν ἐξωτερικὸν τύπο.

Ἡ δὲ ἀναφορὰ στὴν Ἁγία Τριάδα εἶναι σὲ ἄλλο Θεό. **Τ**ὸ Filioque, κατὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, μιλῶ ἐπιστημονικὰ αὐτὴ τὴ στιγμή, εἶναι κατατεθειμένο στὴν πίστη τῶν Δυτικῶν. **Τ**ὸ Filioque ἀκυρῶνει τὸν ἀκτιστο χαρακτήρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ καθίσταται κτίσμα. **Κ**ατὰ συνέπεια, δὲν θέλω νὰ τὸ ἀναλύσω αὐτὸ περισσότερο, γιατί δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. **Ἡ**δη ἔχουνε εἰσάγει τὸ κτιστὸ μέσα στὸ ἀκτιστο. **Ἄ**λλωστε, ὑποστηρίζοντας οἱ Δυτικοί, ὅτι ἡ Χάρη τοῦ Βαπτίσματος εἶναι κτιστή, πάλι τὸ ἴδιο πρᾶγμα κάνουν, τὸ ὁποῖο εἶναι τελείως ἀντιφατικόν. **Ἐ**ποστηρίζουν, ὅτι ἐξέρχεται ἀπὸ μιὰ ἀκτιστη πραγματικότητα κτιστὴ ἐνέργεια. **Γ**ιατὶ ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι κάτι, ποὺ ἀφορᾶ ἐμᾶς μόνο· εἶναι καθεαυτὴν φυσικὴ ἐνέργεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Πῶς λοιπὸν νὰ δεχτοῦμε τὴν «Βαπτισματικὴ Θεολογία»; **Γ**ιὰ παράδειγμα, καθένας ποὺ πιστεύει σ' ἕνα Θεό, γιὰ τὸν ὁποῖο λέει, ὅτι εἶναι τρία πρόσωπα, δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι καὶ Ὁρθόδοξος. **Ο**ὔτε καθένας, ποὺ μιμεῖται μερικῶς τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, μπορούμε νὰ ποῦμε, ὅτι τελεῖ ἕνα μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ εἶναι ἐκτὸς Ἐκκλησίας καὶ ἀποδέχεται ὅλες τὶς ἄλλες αἰρετικὲς ἀποκλίσεις, τὰ ἄλλα δόγματα δηλαδή, ποὺ τὸν ἀποκόπτουν οὕτως ἢ ἄλλως ἀπὸ Αὐτήν.

Δὲν γίνονται αὐτά. **Γ**ιατί; **Γ**ιατὶ στὰ μυστήρια τελεουργοὺς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὡς Αὐτοαλήθεια. **Ὅ**ταν ἐσὺ κόπτεις κάτι ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια, ἢ ὁποία εἶναι ἀπερίτμητος καθ' ἑαυτήν, εἶσαι ἐκτὸς

τῆς Ἀληθείας καὶ κατὰ συνέπεια ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας. **Καὶ** αὐτὸ δὲν τὸ λέω ἐγώ, τὸ λένε τὰ Πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. **Κάθε** αἰρετικὸς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἔκανε.

Δημοσιογράφος: Νομίζω, κ. Καθηγητά, ὅτι ἀρκετὲς πληροφορίες πῆραμε σήμερα, ἀλλὰ ἔχουμε ἀφήσει πάρα πολλὰ σημαντικὰ στοιχεῖα, ποὺ πρέπει νὰ τὰ κουβεντιάσουμε, γιατί εἶμαι σίγουρος, ὅτι τὰ ἐρωτήματα εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερα. **Ἦταν** ἡ εἰσαγωγή σήμερα. **Καὶ** θὰ σᾶς παρακαλέσουμε νὰ μᾶς κάνετε αὐτὴν τὴν τιμὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγάλη χάρη, νὰ συνεχίσουμε αὐτὴν τὴν συζήτηση πρὸς χάριν ὅλων μας.

Καθηγητής: Νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι χάρη, ἀλλὰ ὑποχρέωση, γιατί ἀφήσαμε πάρα πολλὰ πράγματα χωρὶς ἀπαντήσεις. **Καὶ** εἶναι εὐλογο, νὰ ἀναμένεται αὐτὸ ἀπὸ τὸ κοινό, τοῦ ὁποίου μᾶλλον ἀνοιξαμε τὴν ὄρεξη.

Δημοσιογράφος: Σᾶς εὐχαριστοῦμε.

Συνεχίζεται.